

Parents' / Carers' Guide

Przewodnik dla rodziców i opiekunów

Niniejsza publikacja jest upominkiem od The Educational Institute of Scotland (EIS) - Szkockiego Instytutu Edukacji.

e1s

EIS -Największy i najbardziej skuteczny związek zawodowy sektora edukacji

Jak przetłumaczyć tę publikację?

translate

traduire

ترجمة

Aby przetłumaczyć niniejszą broszurę na inny język, skorzystaj z wersji PDF dostępnej na stronie internetowej EIS: www.eis.org.uk/welcometoscotland

oraz www.translate.google.co.uk

Z Google Translate można również skorzystać, aby przetłumaczyć c strony internetowe wymienione na stronach 13-16.

Witajcie w Szkocji

Niniejsza publikacja przeznaczona jest dla rodziców i opiekunów każdego dziecka lub młodej osoby, która niedawno przybyła do Szkocji z innego kraju i która otrzymała Pakiet Powitalny od związku zawodowego nauczycieli EIS (Szkockiego Instytutu Edukacji).

EIS prowadzi kampanię na rzecz dobrej edukacji dla każdego dziecka i młodej osoby. Nasi członkowie chcieli, abyśmy ciepło przyjęli wszystkie dzieci i młodzież, którzy niedawno przybyli do Szkocji i abyśmy umożliwili im zapoznanie się z przysługującymi im prawami. Właśnie dlatego stworzyliśmy Pakiety Powitalne.

Pakiet Powitalny, który otrzymało Twoje dziecko, ma na celu przybliżenie mu informacji o Szkocji i o przysługujących mu tutaj prawach. Niniejsza broszura ma również na celu zapewnienie rodzicom i opiekunom informacji na temat systemu edukacji w Szkocji. Mamy nadzieję, że okaże się przydatna.

ILLUSTRATIONS BY JAMIE SQUIRE

Ilustracje: Jamie Squire

Prawa dziecka

„Prawa” to coś, co każde dziecko lub młoda osoba powinny posiadać lub powinny być w stanie robić, aby prowadzić bezpieczne, zdrowe i szczęśliwe życie. Organizacja Narodów Zjednoczonych stanowi, że wszystkie dzieci i młodzież w wieku poniżej 18 lat mają takie same prawa, bez względu na to kim są, czym zajmują się ich rodzice, jakim językiem się posługują, jaką religię wyznają, jakiej są płci, jaka jest ich kultura, bez względu na to, czy są niepełnosprawni, czy pełnosprawni, bogaci czy też biedni.

Prawa wszystkich dzieci i młodzieży są wymienione w Konwencji ONZ o prawach dziecka, która obowiązuje w niemal każdym kraju na świecie. Wszystkie prawa zawarte w Konwencji ONZ są ze sobą powiązane i wszystkie są tak samo ważne.

Przewodnik po prawach dziecka znajduje się na stronie: www.unicef.org/rightsite

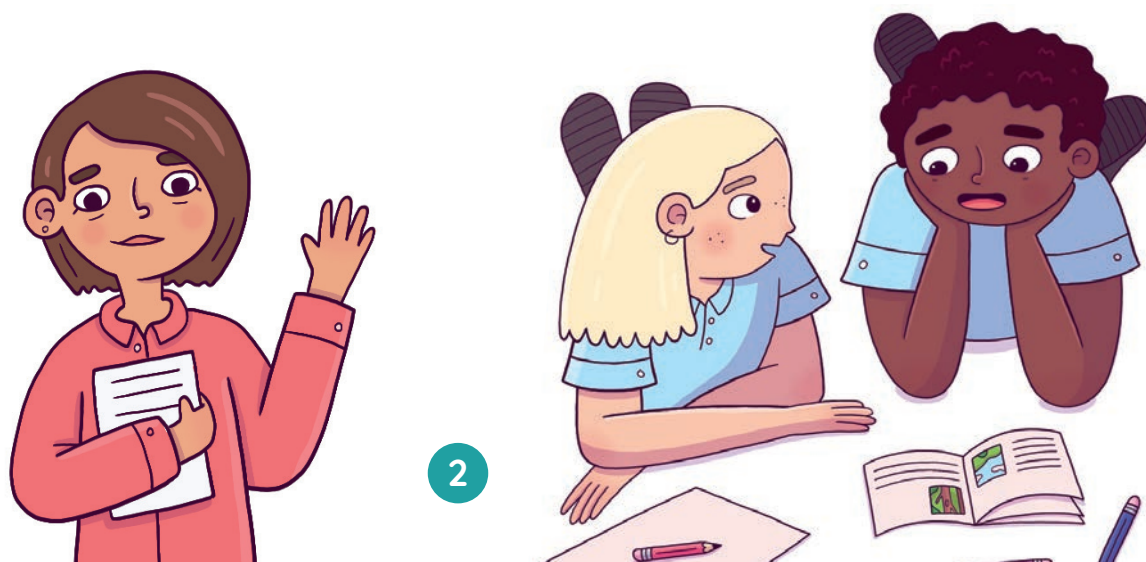
Prawo do edukacji

Prawo do edukacji jest bardzo ważne. Wszystkie dzieci i młodzież na całym świecie mają prawo uczęszczać do szkoły i korzystać z wysokiej jakości edukacji.

Dzieci i młodzież, którzy opuścili swój kraj i przybyli do nowego kraju jako migranci oraz ci, którzy musieli opuścić swój kraj jako uchodźcy również mają prawo do dobrej edukacji.

W Szkocji każde dziecko w wieku od 5 do 16 lat ma prawo do nieodpłatnego miejsca w szkole. Obowiązujące przepisy prawne stanowią, że każde dziecko w tym przedziale wiekowym powinno brać aktywny udział w kształceniu.

Po ukończeniu 16 roku życia młodzi ludzie mogą wybrać, czy i w jaki sposób chcą kontynuować edukację.

Prawo do dodatkowego wsparcia w nauce

Wszystkie dzieci i młodzież na świecie mają prawo do dodatkowej pomocy w nauce, jeśli są niepełnosprawne. W Szkocji dzieci i młodzież, lub ich rodzice/opiekunowie w ich imieniu, mają prawo do zgłoszenia wniosku o dodatkową pomoc i wsparcie w nauce, jeśli tego potrzebują, nawet jeśli nie są niepełnosprawni.

Obowiązująca w Szkocji ustawa o dodatkowym wsparciu w nauce (Additional Support for Learning Act) z 2004 roku, oraz towarzyszący jej Kodeks Postępowania, określają Twoje prawa jako rodzica lub opiekuna, jak również prawa Twojego dziecka do uzyskania dodatkowego wsparcia, jakiego potrzebuje w szkole. Przepisami tymi kierują się szkoły, władze lokalne i inne agencje przy zapewnieniu takiej pomocy.

Więcej informacji znajdziesz tutaj: www.enquire.org.uk/advice-for-parents

Prawo do zdobywania wiedzy w ramach systemu edukacji

Edukacja dzieci powinna być zaprojektowana w taki sposób, aby pomóc im w rozwijaniu talentów i umiejętności, a także aby pomóc im żyć w pokoju, chronić środowisko naturalne i szanować innych ludzi.

Wszystkie dzieci i młodzież na świecie mają prawo do własnej kultury, religii i języka oraz do poznania historii, pochodzenia i przekonań własnej rodziny. Mają prawo dowiedzieć się o tych rzeczach w ramach procesu edukacji.

W szkole Twoje dziecko będzie mogło zdobywać wiedzę z wielu dziedzin i nowe umiejętności. Będzie mogło dzielić się z innymi swoimi przemyśleniami i opiniami w mowie, piśmie, i w formie ekspresji artystycznej, pod warunkiem, że nie będzie to szkodzić, ani sprawiać przykrości innym.

Prawo do wyboru przyjaciół

Wszystkie dzieci i młodzież na świecie mają prawo do wyboru swoich przyjaciół. Szkoła zapewnia wiele okazji do poznania i zaprzyjaźnienia się z osobami, które są mniej więcej w tym samym wieku i pochodzą z podobnych lub odmiennych środowisk.

Miejsce nauki	Przedział wiekowy	Wymiar godzin
Przedszkole	Dzieci w wieku od 3 do 4 lat.	W Szkocji dzieci, które mają 3 lub 4 lata (w niektórych przypadkach również 2 lata), mają prawo do nieodpłatnych 600 godzin wczesnej edukacji i opieki rocznie. Przekłada się to zazwyczaj na około 16 godzin tygodniowo w roku szkolnym.
Szkoła Podstawowa Klasa 1 – wiek: 5 lat* Klasa 2 – 6 lat Klasa 3 – 7 lat Klasa 4 – 8 lat Klasa 5 – 9 lat Klasa 6 – 10 lat Klasa 7 – 11 lat (*Czasami dzieci zaczynają naukę w szkole w wieku 4 lat, w zależności od tego, kiedy przypadają ich urodziny).	Dzieci w wieku 5 do 12 lat.	Od poniedziałku do piątku, zwykle w godzinach od 9.00 do 15.00, 190 dni w roku. Szkoły są nieczynne podczas wakacji i ferii oraz w różnych dniach wolnych od pracy w ciągu roku szkolnego. Aby uzyskać informacje o dniach pracy szkoły skontaktuj się z lokalną radą (Council), lub z samą szkołą.
Szkoła Średnia Klasy 1-4 są obowiązkowe. Klasy 5-6 są nieobowiązkowe – uczniowie decydują czy chcą uczyć się, czy też nie.	Dzieci i młodzież w wieku 12 do 16 lat. Młodzież w wieku 16 do 18 lat.	Od poniedziałku do piątku, zwykle w godzinach od 9.00 do 15.30, 190 dni w roku. Szkoły są nieczynne w wakacje są podczas przerwy letniej i zimowej oraz w różnych dniach wolnych od pracy w ciągu roku szkolnego. Aby uzyskać informacje o dniach pracy szkoły skontaktuj się z lokalną radą (Council), lub z samą szkołą.
Further Education College Further Education College jest nieobowiązkową formą kształcenia, skierowaną do osób w wieku od 16 lat, które spełniają kryteria naboru.	Młodzież w wieku od 16 lat	Wymiar godzin jest zróżnicowany, w zależności od danej osoby i rodzaju kursu na jaki będzie uczyć się. Niektórzy uczniowie mogą uczyć się do Further Education College nieodpłatnie. Aby uzyskać więcej informacji należy skontaktować się z wybraną instytucją oświatową.
Instytucja Szkolnictwa Wyższego (Uniwersytet) Uniwersytet jest nieobowiązkową formą kształcenia, skierowaną do osób w wieku od 17 lat, które spełniają kryteria naboru.	Młodzież, na ogół w wieku 17/18 lat oraz osoby powyżej 18 roku życia	Wymiar godzin jest zróżnicowany, w zależności od danej osoby i programu studiów, na jakie będzie uczyć się. Niektórzy studenci mogą studiować nieodpłatnie. Młode osoby ubiegające się o azyl mogą uzyskać stypendium na podjęcie studiów na uniwersytecie. Więcej informacji można uzyskać kontaktując się z wybraną uczelnią. * Więcej informacji znajduje się w załączniku.

Rok szkolny

W Szkocji rok szkolny rozpoczyna się w sierpniu, a kończy w czerwcu. W ciągu roku szkolnego przypadają różne święta, które są dniami wolnymi od zajęć, oraz wakacje letnie trwające od końca czerwca do początku sierpnia. Szkoły są otwarte przez 190 dni w roku.

Typowy dzień w szkole

Dzień szkolny zwykle trwa od około 9.00 do około 15.30 lub 16.00, od poniedziałku do piątku, chociaż każda szkoła ma swój własny plan zajęć. Niektóre szkoły w piątki kończą zajęcia lekcyjne w porze lunchu. Szkoła dostarczy Twojemu dziecku plan lekcji z informacją o tym, kiedy zajęcia zaczynają się i kończą każdego dnia oraz o czasie trwania zajęć.

W szkołach podstawowych większość zajęć na ogół odbywa się w tej samej sali lekcyjnej. Niektóre zajęcia mogą być również przeprowadzane w szkolnej bibliotece, na siłowni lub w sali komputerowej. Uczniowie zazwyczaj spędzają większość czasu z tym samym nauczycielem.

W szkołach średnich uczniowie zwykle przemieszczają się między salami lekcyjnymi oraz mają różnych nauczycieli poszczególnych przedmiotów. Plan lekcji wskazuje uczniom, do której sali lekcyjnej powinni pójść na każdą lekcję i zwykle informuje, który nauczyciel będzie prowadził dane zajęcia.

Większość szkół posiada zewnętrzny plac zabaw wyposażony w sprzęt do gier, ogród lub zadaszenie. Dzieci mogą spędzać czas na zabawie w czasie porannej przerwy i w porze lunchu; czasami mogą mieć również popołudniową przerwę. Wiele zajęć również obejmuje element zabawy lub gry.

Frekwencja i nieobecność w szkole

Rodzice/opiekunowie dzieci, które uczęszczają do szkoły, muszą poinformować szkołę, w przypadku, gdy ich dziecko nie będzie w szkole z powodu choroby lub z innych powodów. Dzięki temu szkoła wie, że dzieci i młodzież są bezpieczne, gdy nie są w szkole. Jeśli dziecko nie będzie mogło być obecne w szkole, należy powiadomić szkołę o tym fakcie telefonicznie lub mailowo - pierwszego dnia nieobecności dziecka, lub pisemnie - gdy wróci ono do szkoły.

Program nauczania

Szkoły w Szkocji realizują program nauczania (czyli wszystkie rzeczy, które są nauczane w przedszkolu, szkole i w college'u) dzieci i młodzieży w wieku od 3 do 18 lat. Celem szkockiego programu nauczania jest uczynienie z każdego dziecka:

- odnoszącego sukcesy ucznia
- pewnej siebie osoby
- odpowiedzialnego obywatela
- skutecznego współpracownika

Treści programu nauczania

Program nauczania obejmuje osiem obszarów:

- sztuka
- zdrowie i dobre samopoczucie
- języki obce
- matematyka
- religia i etyka
- nauki ścisłe
- nauki społeczne
- technologia

W szkołach średnich w Szkocji, uczniowie klasy 4, 5 i 6 mogą zdobywać różne poziomy kwalifikacji w obrębie wymienionych wyżej obszarów programu nauczania.

Etos szkoły

Szkoły w Szkocji dążą do tego, aby być miejscem, w którym każdy może czuć się bezpiecznie, być włączonym i zaangażowanym, oraz gdzie każdy może osiągać swoje cele. Celem szkół w Szkocji jest zapewnienie doskonałej edukacji każdemu dziecku.

Troska o to, aby dzieci i młodzież czuły się dobrze w szkole

Dzieci i młodzież mają prawo do bezpieczeństwa, zdrowia i opieki, zarówno w domu, jak i w szkole. Zadaniem każdego - rodziców, nauczycieli i personelu pomocniczego szkoły - jest upewnienie się, że dzieci i młodzież czują się dobrze w szkole.

Opieka nad uczniami w szkole

Nauczyciele dbają o dzieci i młodzież w swojej szkole. Jako rodzic lub opiekun możesz porozmawiać z pracownikami szkoły na temat wszelkich problemów, które mogą mieć wpływ na naukę dziecka, mogą być przyczyną jego zmartwień lub sprawiać mu przykrość w szkole.

Jeśli jesteś rodzicem lub opiekunem ucznia szkoły podstawowej i chcesz porozmawiać o swoim dziecku z personelem szkoły, powinieneś wysłać wiadomość e-mail, zadzwonić lub osobiście udać się do sekretariatu szkoły i poprosić o umówienie takiego spotkania. Możesz również przekazać pisemną prośbę o umówienie spotkania z dyrektorem za pośrednictwem swojego dziecka.

W szkołach średnich pracują nauczyciele, którzy nazywają się 'Pastoral Care Teachers' lub 'Guidance Teachers', których zadaniem jest zapewnienie pomocy uczniom w razie wszelkich problemów oraz udzielanie im ogólnego wsparcia i porad. Być może został Ci już przedstawiony nauczyciel, który będzie opiekunem Twojego dziecka. Osoba ta będzie zainteresowana tym, jak Twoje dziecko radzi sobie w szkole średniej i będzie starała się od czasu do czasu porozmawiać z Tobą, jako rodzicem/opiekunem, o sytuacji Twojego dziecka.

Jeśli jesteś rodzicem lub opiekunem ucznia szkoły średniej i chciałbyś porozmawiać o swoim dziecku z pracownikami szkoły, powinieneś wysłać wiadomość e-mail, zadzwonić lub osobiście udać się do sekretariatu szkoły i poprosić o umówienie takiego spotkania. Możesz również za pośrednictwem swojego dziecka przekazać pisemną prośbę o umówienie spotkania z Pastoral Care Teacher lub z zastępcą dyrektora szkoły.

Praktyki religijne w szkołach

We wszystkich szkołach w Szkocji przeznaczają się czas na praktyki religijne lub „czas na refleksję”. To, jak często i w jakiej formie się to odbywa, różni się w zależności od szkoły; może to mieć miejsce co tydzień lub kilka razy w roku.

Rodzice mają prawo zwolnić swoje dzieci z uczestnictwa w praktykach religijnych; należy również respektować preferencje młodych ludzi.

Aby porozmawiać na ten temat, skontaktuj się z dyrektorem szkoły lub z nauczycielem wyznaczonym do opieki nad Twoim dzieckiem (Pastoral Care/Pupil Support/ Guidance Teacher).

Zachowanie i dyscyplina w szkole

W szkołach w Szkocji nie wolno bić uczniów ani karać z zastosowaniem wszelkich form przemocy. Kary fizyczne w szkockich szkołach są niezgodne z prawem.

Szkoły prowadzą politykę pozytywnych zachowań, starając się zachęcać do dobrego zachowania, tak aby wszyscy czuli się w szkole bezpiecznie i mieli warunki do nauki.

Szkoły zapewniają również, że niedopuszczalne zachowania, takie jak zastraszanie, są traktowane poważnie i mogą skutkować cofnięciem przywilejów, zatrzymaniem w szkole po lekcjach lub wykluczeniem uczniów, którzy swoim zachowaniem wyrządzili krzywdę innym.

Zastraszanie, rasizm i uprzedzenia religijne

Zastraszanie (w jęz. angielskim bullying) powoduje, że dzieci i młodzież czują się zranieni, zagrożeni, przestraszeni lub opuszczeni. Takie zachowanie może mieć miejsce w świecie rzeczywistym lub online.

Rasizm polega na traktowaniu kogoś inaczej i niesprawiedliwie z powodu jego rasy, kultury lub koloru skóry.

Uprzedzenia religijne mogą prowadzić do sytuacji, w których ludzie traktowani są inaczej i niesprawiedliwie ze względu na wyznawaną przez nich religię lub dlatego, że inni uważają, że są oni wyznawcami określonej religii lub wiary.

Zastraszanie, rasizm i uprzedzenia religijne są niedopuszczalne. Jeśli Twoje dziecko doświadcza ich w szkole, możesz pomóc, słuchając, co ma do powiedzenia na ten temat i kontaktując się ze szkołą w tej sprawie. Dyrektor szkoły lub nauczyciel odpowiedzialny za opiekę nad uczniem (Guidance Teacher/ Pastoral Care Teacher) potraktuje tę sprawę bardzo poważnie i podejmie działania, aby zapobiec dalszemu zastraszaniu, zachowaniom rasistowskim lub uprzedzeniom wobec dziecka.

Dodatkowe wsparcie w nauce

Obowiązujące w Szkocji prawo (Additional Support for Learning Act, 2004) stanowi, że każdy uczeń, który potrzebuje dodatkowego wsparcia w nauce powinien je otrzymać. Uczeń może potrzebować dodatkowego wsparcia w nauce z wielu powodów, na przykład: może mieć trudności z pisaniem lub czytaniem, może być niepełnosprawny, może przebywać pod opieką samorządu lokalnego, a nie swojej rodziny czy też doświadczać straty i żałoby. Uczniowie w szkockich szkołach często wnioskuje o dodatkową pomoc w nauczaniu. Również Ty i Twoje dziecko możecie poprosić o dodatkową pomoc w nauce, jeżeli zaistnieje taka potrzeba.

Pomoc dla osób, dla których język angielski jest językiem drugim (obcym) i kwalifikacje ESOL

Zgodnie z prawem, fakt, że dziecko posługuje się językiem angielskim jako językiem drugim (obcym) stanowi podstawę do wnioskowania o dodatkowe wsparcie w nauce.

Szkoły oferują szczególny rodzaj wsparcia dla uczniów, dla których język angielski nie jest językiem ojczystym, a także dla tych, dla których język angielski jest jednym z języków, którym posługują się w domu. Wsparcie to odbywa się za pośrednictwem EAL (English as an Additional Language).

Młodzi ludzie, którzy są wielojęzyczni, mogą również zapisać się na kurs ESOL (English for Speakers of Other Languages), który ma na celu rozwijanie wiedzy i umiejętności w zakresie mówienia, pisania, słuchania i czytania w języku angielskim.

Jeśli uważasz, że byłoby to pomocne dla Twojego dziecka, skontaktuj się ze szkołą, aby uzyskać informacje o tym jaką pomoc i formy nauczania może mu zapewnić.

Szkocja ceni sobie fakt, że wiele osób uczących się mówi wieloma różnymi językami i podkreśla to, że młodzi ludzie powinni być dumni z tego, że w domu posługują się innym językiem, niż ten, którego używają w szkole.

Koszty związane z nauką w szkole

Chociaż edukacja szkolna w Szkocji jest bezpłatna, czasami uczęszczanie do szkoły może wiązać się z dodatkowymi kosztami.

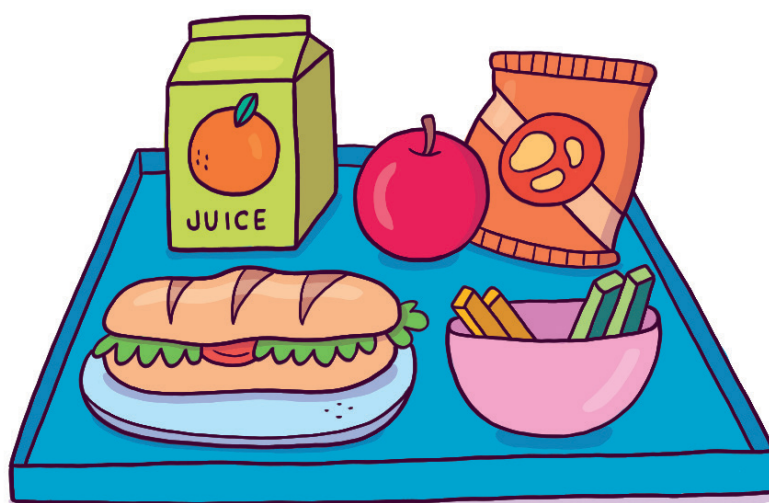
Niektóre przedmioty wymagają wniesienia przez rodziców niewielkiej opłaty na poczet zużytych materiałów, na przykład Home Economics (zajęcia z gospodarstwa domowego) mogą wiązać się z opłatą za wykorzystywane składniki. Czasami lekcje muzyki mogą również wiązać się z dodatkowymi kosztami.

Opłaty mogą być również pobierane za wycieczki szkolne lub za dni, kiedy uczniowie, zamiast standardowego mundurka szkolnego, mają możliwość przyjscia do szkoły w zwykłym ubraniu lub w przebraniu. Od czasu do czasu w szkole może być też zorganizowana sprzedaż np. książek czy ciast, na które uczniowie mogą chcieć przynieść pieniądze.

O wszelkich kwestiach dotyczących kosztów związanych z uczęszczaniem do szkoły możesz porozmawiać z dyrektorem szkoły, jeśli Twoje dziecko jest uczniem szkoły podstawowej lub z nauczycielem wyznaczonym do opieki nad uczniami (Guidance Teacher/ Pastoral Care Teacher), jeśli Twoje dziecko jest uczniem

szkoły średniej. Wszyscy uczniowie powinni być w stanie w pełni uczestniczyć w życiu szkoły, niezależnie od ich sytuacji materialnej.

Dofinansowanie na pokrycie kosztów mundurków/ubrań szkolnych

Większość szkół w Szkocji wymaga, aby uczniowie nosili mundurki, co oznacza, że powinni oni nosić określony rodzaj ubrań w ustalonych kolorach. Rodzice o niskim poziomie dochodów mogą otrzymać dofinansowanie na odzież (Clothing grant) stanowiące pomoc w zakupie mundurków szkolnych. W Szkocji dofinansowanie na odzież wynosi co najmniej 100 GBP na dziecko. Jeżeli uważasz, że Twoja rodzina może kwalifikować się do otrzymania takiej pomocy, skontaktuj się ze szkołą w celu uzyskania dalszych informacji o dofinansowaniu na odzież i o tym, jak złożyć wniosek.

Niektóre szkoły posiadają również zapasowe elementy mundurków, takie jak krawaty i swetry. Zapytaj, czy twoja szkoła oferuje taką pomoc dla uczniów.

Uczniowie zazwyczaj potrzebują również zestawu ubrań na lekcje wychowania fizycznego lub do uprawiania sportu w szkole, takich jak legginsy, szorty, koszulka i buty sportowe (tzw. P.E. kit). Niektóre szkoły posiadają również elementy zestawu ubrań do WF-u, które uczniowie mogą otrzymać lub wypożyczyć. Ponownie, pomoc w tej kwestii możesz uzyskać zwracając się do dyrektora szkoły lub nauczyciela odpowiedzialnego za pomoc uczniom.

Obiady/Darmowe posiłki szkolne

W szkołach podstawowych, w klasach 1-3, dzieciom zapewniane są nieodpłatne posiłki (w szkołach podstawowych na terenie Glasgow nieodpłatne posiłki otrzymują dzieci w klasach 1-4). Dzieci począwszy od klasy 4-tej szkoły podstawowej do klasy 6-tej szkoły średniej mogą również otrzymać bezpłatny szkolny posiłek, jeśli pochodzą z rodziny o niskich dochodach. Rodziny o wyższych dochodach muszą płacić za szkolne posiłki począwszy od klasy 4-tej szkoły podstawowej (5-tej w przypadku Glasgow) do klasy 6-tej szkoły średniej. Jeśli uważasz, że twoje dziecko może być uprawnione do bezpłatnego posiłku szkolnego, skontaktuj się ze szkołą i zapytaj, jak złożyć podanie.

Szkoły serwują uczniom lunch w specjalnie przystosowanej do tego jadalni lub stołówce. Uczniowie mogą również przynieść swoje własne jedzenie z domu lub, jeśli mieszkają wystarczająco blisko, mogą udać się na lunch do domu.

Przekąska/ drugie śniadanie

Wielu uczniów przynosi ze sobą małą przekąskę do zjedzenia podczas porannej przerwy między lekcjami. Może być to owoc, kanapka czy ciastko. W większości szkół stołówki są otwarte podczas porannej przerwy i oferują w sprzedaży przekąski dla uczniów. Niektóre szkoły mają również sklepiki szkolne, gdzie

uczniowie mogą zakupić jedzenie lub napoje. Z powodu ryzyka wystąpienia reakcji alergicznej, większość szkół nie zezwala na przekąski zawierające orzeszki ziemne.

Zajęcia pozalekcyjne

Wiele szkół prowadzi kluby i drużyny sportowe, w których uczniowie mogą uczestniczyć poza godzinami lekcyjnymi, na przykład w porze lunchu, lub po szkole. Wiele z nich jest bezpłatnych, choć niektóre z zajęć mogą wiązać się z dodatkowymi kosztami. Więcej informacji o dostępnej ofercie zajęć i pomocy w pokryciu kosztów uczestnictwa można otrzymać w placówce szkolnej.

Wycieczki szkolne

Większość szkół, od czasu do czasu, organizuje wycieczki do miejsc, takich jak muzea, zabytki czy parki rozrywki; lub dłuższe wycieczki, na przykład, do zewnętrznych placówek edukacyjnych, prowadzone w ramach ich zajęć lekcyjnych. Wiele z tych wycieczek jest bezpłatnych, ale niektóre z nich mogą wiązać się z dodatkowymi kosztami. Szkoła powinna dysponować informacjami o wszelkich wycieczkach, w które może być zaangażowane Twoje dziecko, i w razie potrzeby może zaoferować pomoc w pokryciu ewentualnych kosztów.

Edukacja domowa

Rodziny żyjące w Szkocji mają prawo do edukacji swoich dzieci w domu. Jest to jednak wybór, którego dokonuje niewielka część rodziców.

Dane osobowe

Szkoły w Szkocji zwykle zbierają i przechowują informacje o dzieciach, takie jak ich wyznanie, czy inne ogólne informacje, np. w jakich językach mówią lub czy mają dodatkowe potrzeby. Ma to pomóc im w lepszym zrozumieniu społeczności uczniowskiej i zaplanowaniu najlepszej nauki i wsparcia dla dzieci. Informacje te są bezpieczne i poufne.

Transport

Dzieci podróżują do szkoły na różne sposoby, w zależności od miejsca zamieszkania i odległości od szkoły. Wiele dzieci chodzi do szkoły pieszo. Niektórzy uczniowie podróżują samochodem, autobusem lub rowerem. Uczniowie, którzy muszą pokonać określoną odległość z domu do szkoły, mogą mieć prawo do bezpłatnego transportu. Władze lokalne (Council) mogą zapewnić pomoc w tym zakresie.

Zaangażowanie rodziców

Rodziców/opiekunów gorąco zachęca się do angażowania się w życie szkół, do których uczęszczają ich dzieci, oraz do wspierania ich nauki. Szkoły udzielają rodzicom porad, w jaki sposób mogą pomóc dzieciom w nauce. Rodziców uczniów w szkole podstawowej zachęca się do kontaktu z dyrektorem szkoły, jeśli chcieliby porozmawiać o swoim dziecku. W przypadku uczniów szkół średnich rodzice mogą skontaktować się z nauczycielem wspierającym danego ucznia (Pupil Support Teacher). W różnych porach roku rodzice są zapraszani do odwiedzenia szkoły i rozmowy z nauczycielami o tym, jak ich dzieci radzą sobie w szkole. Rodzice są również zapraszani na imprezy i pokazy organizowane w szkole.

Spędzanie czasu z dziećmi

Jest wiele darmowych, ciekawych rzeczy, które możesz robić z dziećmi, kiedy nie są w szkole.

Warto odwiedzić bibliotekę. Biblioteki to miejsca, w których można wypożyczać książki, ale także korzystać z komputerów, wypożyczać płyty CD, audiobooki i brać udział w zajęciach plastycznych i rękodzieła. Wstęp do biblioteki i wypożyczenie książek są bezpłatne. Władze lokalne mogą udzielić Ci więcej informacji.

W Szkocji wstęp do wielu muzeów jest nieodpłatny. Muzea to nie tylko miejsca, w których interesujące obiekty są przechowywane i eksponowane, gdyż wiele z nich ma specjalne zajęcia i zabawy dla dzieci i młodzieży. Niektóre z bezpłatnych muzeów w Szkocji to:

- **National Museum of Scotland, Edinburgh**
- **Museum of Childhood, Edinburgh**
- **Kelvingrove Museum, Glasgow**
- **Riverside Museum, Glasgow**
- **People's Palace, Glasgow**
- **Aberdeen Maritime Museum, Aberdeen**
- **Broughty Castle Museum, Dundee**
- **Inverness Museum and Art Gallery, Inverness**

Jest to tylko przykładowa lista, jest również wiele innych galerii sztuki, które mogą być darmowe i ciekawe.

W Szkocji znajduje się wiele parków i ogrodów, w których można się bawić, biegać, wyprowadzać psy lub urządzać piknik. Są to zarówno małe, lokalne parki miejskie, z huśtawkami i innym sprzętem do zabawy, jak również duże parki krajobrazowe. Wstęp do większości parków jest bezpłatny, ale czasami, zwłaszcza w przypadku parków krajobrazowych możesz mieć obowiązek uiszczenia opłaty parkingowej. Władze lokalne mogą udzielić Ci więcej informacji na temat parków w Twojej okolicy.

Nadmorskie regiony Szkocji oferują plaże, na których można się bawić i pływać (jeśli nie masz nic przeciwko zimnej wodzie!).

Większość samorządów lokalnych zapewnia na swoim terenie baseny i centra rekreacyjne, w których można uprawiać takie sporty, jak piłka nożna, tenis lub tenis stołowy. Niektóre z nich oferują bezpłatny wstęp dla dzieci w określonych godzinach (np. latem) lub przez cały rok. Władze lokalne (Council) mogą udzielić więcej informacji na temat ośrodków rekreacji w Twojej okolicy.

Przydatne informacje

Edukacja

Program nauczania dzieci i młodzieży od 3 do 18 lat:

education.gov.scot/parentzone/learning-in-scotland/

About%20the%203-18%20curriculum

Informacje ogólne dla rodziców: education.gov.scot/parentzone

Informacje na temat uczestnictwa rodziców w życiu szkoły:

www.connect.scot

Przewodnik edukacyjny dla osób ubiegających się o azyl lub status uchodźcy w Szkocji:

www.gov.scot/Publications/2005/05/04143503/35049

Dodatkowe wsparcie w nauce, przewodnik dla rodziców:

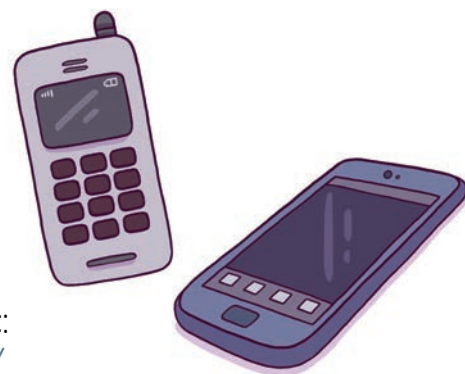
enquire.org.uk/information/parents-guide

Doradztwo

Szkocka Rada ds. Uchodźców: www.scottishrefugeecouncil.org.uk

Citizens' Advice Bureau (Biuro Porad Obywatelskich):

www.citizensadvice.org.uk/scotland

Samorząd lokalny

www.cosla.gov.uk/scottish-local-government

Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży

Przeciwdziałanie zastraszaniu (Anti-bullying service): respectme.org.uk

Bezpłatna infolinia dla dzieci: www.childline.org.uk / 0800 1111

Zajęcia pozaszkolne

Nieodpłatne atrakcje turystyczne: www.visitscotland.com/see-do/attractions/free

Parki krajobrazowe: www.list.co.uk/article/69045-the-best-country-parks-near-glasgow-and-edinburgh

Darmowe Muzea:

www.museumsassociation.org/members-free-entry/scotland

www.moneysavingexpert.com/deals/free-museums-and-art-galleries

Organizacja charytatywna Young Scot - organizacja, która oferuje kartę dla młodych ludzi w wieku 11-26 lat mieszkających w Szkocji, która obejmuje różne świadczenia, w tym zniżki na bilety komunikacji miejskiej: www.young.scot/the-young-scot-card

Dostęp do szkolnictwa wyższego dla osób ubiegających się o azyl

Ze względu na swój status imigracyjny, osoby ubiegające się o azyl i przebywające w Wielkiej Brytanii ze względów humanitarnych nie są wspierane przez Student Awards Agency for Scotland (SAAS) – organizację rządową, która zapewnia pomoc finansową większości studentów w Szkocji.

Dostępne są jednak inne formy wsparcia, takie jak stypendia od organizacji, które wspierają studentów ubiegających się o azyl lub nieposiadających statusu imigracyjnego.

Stypendia

Stypendia pokrywają koszty opłat za naukę i obejmują dodatek na niezbędne wydatki związane ze studiami. Starając się o przyjęcie na uniwersytet na zasadzie stypendium, kandydaci powinni starać się o przyjęcie na preferowany program studiów za pośrednictwem systemu UCAS.

Uczelnie rozpatrują wnioski o stypendia od kandydatów na studentów, którzy:

- posiadają warunkową lub bezwarunkową ofertę przyjęcia na studia w instytucji, do której złożyli podanie; oraz
- złożyli lub pozostają na utrzymaniu osoby, która złożyła wniosek do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych o uznanie statusu uchodźcy na mocy Konwencji ONZ dotyczącej statusu uchodźców z 1951 r. (zwanej dalej "Konwencją") i która nie otrzymała jeszcze decyzji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w sprawie tego wniosku, ani wyniku odwołania od tego wniosku; lub
- otrzymali pozwolenie na pobyt w Zjednoczonym Królestwie na podstawie art. 8 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, pod warunkiem, że student nie uzyskał prawa do uzyskania wsparcia studenckiego od odpowiedniego organu finansującego w Szkocji, Anglii, Walii lub Irlandii Północnej.

Uczelnie będą rozpatrywały również wnioski od studentów, którzy rozpoczęli już studia, a następnie złożyli wniosek o azyl i nie mają już dostępu do pierwotnych funduszy. W takich przypadkach konieczne będzie ustalenie, że pierwotne środki finansowe na studia nie są już dostępne i wnioskodawcy będą musieli przedstawić dowody potwierdzające ten stan rzeczy.

Stypendia dla osób ubiegających się o azyl są dostępne na:

- **University of Strathclyde** - asylum-scholarship@strath.ac.uk

Więcej informacji na ten temat na stronie:

www.strath.ac.uk/studywithus/scholarships/asylumseekerscholarship

- **Glasgow University** - mrio-scholarships@glasgow.ac.uk

Więcej informacji na ten temat na stronie:

www.gla.ac.uk/scholarships/humanitarianscholarships/#/eligiblecountries
www.gla.ac.uk/scholarships/humanitarianscholarships/

Zwolnienie z opłat i opłaty dla studentów mieszkających w kraju

Zarówno Uniwersytet Zachodniej Szkocji (University of the West of Scotland), jak i Uniwersytet w Glasgow (Glasgow University) może rozważyć zwolnienie z opłat lub przyznanie opłat za studia w wysokości odpowiadającej opłatom pobieranym od studentów pochodzących ze Zjednoczonego Królestwa. Decyzje takie podejmowane są indywidualnie w każdym przypadku.

Potencjalnym źródłem finansowania dla przyszłych studentów, którzy od pewnego czasu mieszkają w Szkocji, jest również fundusz Carnegie Trust. Carnegie Trust może pomóc w uiszczeniu opłat, jeżeli uniwersytet zgodził się rozważyć przyznanie opłat za studia w wysokości odpowiadającej opłatom pobieranym od studentów pochodzących ze Zjednoczonego Królestwa.

www.carnegie-trust.org/schemes/undergraduate-schemes/fee-assistance.html#background

Sieć Uchodźców i Migrantów w Glasgow - GRAMNet

Uniwersytet w Glasgow pomaga również osobom ubiegającym się o azyl za pośrednictwem grupy o nazwie GRAMNet:

www.gla.ac.uk/research/az/gramnet

Zapytania można kierować do Davida Wright, administratora sieci, na adres e-mail: david.wright@glasgow.ac.uk lub gramadmin@glasgow.ac.uk

albo listownie pod adres: 11 The Square, University of Glasgow, Glasgow, G12 8QQ

Porady w tych sprawach oraz skierowania do radców prawnych można otrzymać za pośrednictwem Scottish Refugee Council (Szkockiej Rady ds. Uchodźców) i/lub w odpowiednich instytucjach brytyjskich.

